

MNĚNJE

O

KORISTI NOVOUVEDENOG U DOMOVINU NAŠU ZAVEDENJA REDA

SESTARAH MILOSÀRDJA.

RĚČ U DUHU VRĚMENA

SA

PREVODOM GOVORA

KOJEGA

JE PREUZVIŠENI, PRESVĚTLI I PREČASTNI

GOSPODIN GOSPODIN

JURAJ HAULIK

OD VÁRALLYE,

BISKUP ZAGREBAČKI, OPAT B. D. M. OD TOPUSKE, CARSKO-KRALJEVSKI PRAVI TAJNI SAVĚTNIK, SL. GRADOMEDJE BERZENSKE VELIKI I NASLĚDNI ŽVPUN, VISOKE BANSKE ČASTI U TROJEDNOJ KRALJEVINI DALMACII, HORVATSKOJ I SLAVONII NAMĚSTNIK, BOGOSLOVJA DOKTOR, I GORE SPOMENUTOG ZAVEDENJA UTEMELJITELJ, DARŽAO

PRIGODOM

SVEČANOG UVEDENJA ISTOG REDA U KRALJ. SLOBOD. GLAVNI GRAD ZAGREB

dana 14. Travnja 1846

OD

LJUDEVITA ŠPANIĆA.

U ZAGREBU.

TISKOM K. PR. NARODNE TISKARNE DRA. LJUD. GAJA.

Sve na korist domovine.

Ako bacimo pogled u prošastnost, i ako ju prispodobimo sa sadašnjim stanjem (razuměvam domovine naše), činit će se nama, kao da-smo se ili u drugu koju dàržavu pretvorili, ili da smo, barem kroz dva věka někdi snivajući, najedanput se iza sna probudili, neopazivši proměne, koje se tečajem vrěmena neobhodno porodiše. Sve je danas drugčie u domovini našoj, nego što je bilo prie několiko godinah. Mnoge nesgode, kao i prejasni zraci od veličanstvenih duha vrěmena bojah, koji se po čitavoj Europi blagotvorno ukazaše, uzdèrmaše iz nenada sve sile naroda našega, i uvedoše proměne, o kojih stari naši, a niti mi prie několiko godinah ništa sanjali nismo. To nitko tajiti nemože, koj oči za viděti, uši za čuti, i zdrav um za stvari razsuditi imade. Nitko kazati nemože, da domovina naša nije neprědovala, i to u svakoj skorom struci duševnih silah jednog naroda. Ona je naprědovala u izobraživanju narodnog jezika i narodne literature; ona je naprědovala u obàrtnosti, rukotvorstvu, poljodělstvu, brodarstvu, tàrgovini i ostalih uměťnostih; u njoj su se podigla svake vàrste javna i privatna zavedenja, směrajuća na slavu i obću korist čitavog naroda. O čemu svemu stari naši nisu se ništa ili posve malo brinuli.

Nu jedno jest ipak, u čem smo mi i to odviše zaostali, i u čemu nas nadvladaju predji naši. — To pako jest kàrstjansko življenje i ćudorednost. Stari na

ši, istina jest, nisu se toliko bavili sa literaturom i duševnim izobraženjem, nisu si glave tàrli sa politikom dàržavah, niti se brinuli, šta se radi i divani u parlamentih Englezke i Francie, ali tim više izobrazivali su oni sarca svoja, tim više štovali su Boga i cěnili stari svoj zakon; ljubav bližnjega i iskrenost sàrca bili su najkrasnii uresi stare snage njihove. Oni se nisu toliko brinuli za obàrtnost i targovinu; nu ipak su bolje i mirnie živili, nego što mi sada živimo; jerbo gdě je věra, gdě je kàrštjansko življenje i ljubav bližnjega, ondě je mir, sloga i blagoslov božji. Bili su otci naši ljudi Boga bojeći; nosili su živu věru u sàrcah svojih; vodili krěpostno življenje, i odhranivali děčicu svoju u strahu božjem, znajući, da bez věre i Boga nemože se stvorit ništa dobroga. I ovo biaše uzrok, da su oni mnogo srětnii bili, nego što smo mi sad, i da su živěli življenje, za kojim mnogi još od našeg pokolěnja uzdišu. U nas, istina je, sada cvate prosvětjenje, mi se izobražujemo i naprědujemo u svakoj vàrsti znanja čověčanskog: ali šta nam to prudi, kad u srědini prosvětjenja živimo u tugi i nevolji, u jalu i nazlobi, u věkovitoj borbi i nepokoju. U nas nema prave ljubavi, nema istinitosti; lukavština obuzimlje i sàrca onih, koji si bratinsku ruku svetoj svàrhi naroda pružaju; svaki samo svoju korist traži, a za bližnjega svoga nitko i nemari; nevěra, bezbožnost i razuzdanost življenja svakud vlada, neima zle strasti, koju nebi mogao čověk najći u srědini našoj. — Sve ovo ukupno jest očivěstan dokaz, da prosvětjenje, izobraženost i sva naprědovanja u stvarih světa ovoga, sama po sebi uzeta, jošte dovoljna nisu, za ublažiti jednu dàržavu, jedan čitav na-

rod, i da vàrh toga ostaje još nĕšto plemenitieg iuzvišenieg, što kao temelj svega naprĕdka smatrati se mora, i bez kojega temelja sva prosvĕta nije ništa drugo, nego jedno tašto bitje, kadro tim većma upropastiti obću korist, čim su opakie strasti, kojima upravlja.

Temelj ovaj, na kojem se jedino stalna sgrada prave srĕće svakog naroda podignuti može, jest iz obraženje sàrca čovĕčanskog. Istina je, da i opakog sàrca čovĕk može izobražen biti, buduć da izobraženje duševnih silah jest posve različito i nezavisno od nutarnje ćudi čovĕka; nu pitam ja svakog: od kakove li je koristi takovo izobraženje? Šta se imade družtvo čovĕčansko, šta li domovina nadati od takovog čovĕka, koj, dočim je duhom vĕšt i mudar, s druge strane izopačeno sàrce nosi u grudih svojih? neprobudjuje li u nama ovakov čovĕk nĕkakovu mèržnju i strah? Nevolimo li se baviti sa prostim, nu poštena sèrca čovĕkom, nego s onakovim izopačenim mudriašem? A sve to zato: jerbo takov čovĕk, jur po nagonu pokvarene ćudi svoje, čitavu silu duševnog izobraženja svoga većom stranom na zlo upotrèbljava; on negleda, da oštroumnostju svojom korist domovine ili bližnjega svojega unaprĕdi, već jedino tamo teži, da drugoga upropasti, da drugomu žuč i nevolju zadade, i tako okrutnim strastim svojim odoli; on necĕni, neštuje nikog, on negoji ljubav prama nikom, on se nebrine za nikog, on nepriznaje na ovom svĕtu nikog osim samog sebe i opake strasti svoje, i ako se gdĕkad i ukažu nĕki traci blažje umĕrenosti kod takovog čovĕka, ovi se ipak odmah càrnimi maglami uzbunjenih strastih pokriju,

bez da bi kratkim i slabim žarom svojim išta prudili bili. Ovo je slika izobraženog, nu u sàrcu svome izopačenog čověka. Što se pako tiče prosta, a zla čověka, ovaj, akoprem nije kadar toliko nevolje prouzročiti, ipak je vavěk na tegobu i propast domovine pripravan učiniti svako zlo, ako se to samo s njegovimi strastmi, s njegovim grěšnim požudjenjem i ostalimi okolovštinami sudara. Odavde se dakle vidi, da čitava stvar domovine i sva sreća naroda po najviše zavisi od izobraženja sàrca pojedinih ljudih. Pitanje je samo, u čemu stoji ovo izobraženje, i kojim se putem postići može?

Po izobraženju sàrca čověčanskog, kao što se jur iz dosada napomenutih lasno razabrati može, razuměva se ugušenje svih čověčanskih nagnutjah na zlo; za tim probudjivanje takovih načelah, koja se sa častju i uzvišenom svàrhom razumnog bitja sudaraju; najposlě prisvojenje krěpkih nagonah, koji su kadri čověka ganuti, da onim načelom priměrno radi, koja mu pokazuju, zašto baš ovako trěba raditi, a ne drugčie. — Budući da ove tri točke bitnost stvari sadàržavaju, neće biti suvišno, ako ih pojedince, i to něšto obširnie razmotrim.

Svaki čověk po naravi svojoj više je na zlo nego li na dobro sklonjen. Zla nagnutja i opake strasti odmah se u pàrvom dětinstvu ukazuju, i da im se nebi prěčka stavila, pretvorile bi čověka u posve protivno bitje, nego što trěba da bude. Ona iskra božanske sličnosti, koja u njemu prebiva, odviš je duboko pod teretom tělovne sile ukopana, te nemože u čitavoj svojoj snagi prosinuti, i kad i popusti trake svoje, to ne-

biva onim žarom i onim putem, kao što veličanstvena njezina narav zahtěva, već ponajviše onako, ko što njom sila tělesnih nagnutjah ravna. Zato dakle, da se ova iskra božanstvena u čověku prevagom tělesnih silah neupropasti i neutàrne, ter da se uzvišenoj naravi svojoj priměrno razvije, trèba pomoćnika, koj neprijazni onaj upliv po mogućnosti pozorno odbija, slabo i nevino stablo goji, i o razvijanju njegovom nastoji, da ga škodljivo bilje tělesnih strastih neuguši. Ovakovo nastojanje i bdijenje u razvijanju duševnih siláh mladeži, uzpàrkos tělesnim napastovanjem, zove se moralno, iliti ćudoredno odhranjivanje; a oni, koji se tomu važnomu poslu žàrtvuju, zovu se ćudoredni odhranitelji mladjanog naraštaja. Čověk lišen ovoga odhranjenja s vrěmenom postaje rob svih tělesnih i duševnih strastih; on postane surov, zloban, ohol, neuměren, razuzdan, nećutljiv, okrutan, bezbožan, nemilosàrdan, nenavidan itd. njega negane tudja nevolja, on se veseli nad nesrěćom bližnjega svojega; neštuje zakon, nepriznaje dobročinstvo, necěni krěpost; jednom rěčju, on se samo po izvanjskoj slici razlikuje od němog stvorenja, a drugčie je stranom njemu spodoban, jerbo kao i ono po živinskom samo nagonu radi, stranom od njega gorji, jerbo više zla prouzroči, nego němo stvorenje.

Ako mi anda blagostanje domovine naše unaprěditi, i narod usrěćiti želimo, moramo se najprie tàrsiti, da ovakove strasti, na koje, kao jurve napomenuh, svaki čověk više ili manje jest sklonjen, po ćudorednom odhranjivanju domorodne mladeži obojega spola izkorěnimo, i da ih prie ugušimo, nego što bi se one razvijati počele. To pako biva ucěpljenjem u sàrce nevine

mladeži takovih načelah, koja su spomenutim strastim posve protivna; kao na priměr: surovosti protivna je uljudnost, gluposti izobraženje, bahatosti poniznost; i opet čednost dàrzovitosti, milosàrdnost okrutnosti, čistoća razuzdanosti življenja itd. — Trěba dakle mladež podučiti, koje su dužnosti svakog čověka prama samom sebi, koje prama bližnjemu; koje prama zakonitom vladaocu i poglavarstvu, koje prama domoviui, i narodu. — Što se tiče dužnosti prama samom sebi valja mladeži kazati: da je svaki čověk dužan sve opake strasti i zla nagnutja u sebi ugušiti, snagu svoga tèla pozorno čuvati, u krěposti i hasnovitih naucih naprědovati, i tako se sposobna učiniti, za da bude danas sutra hasnoviti kotrig družtva čověčanskog. — Glede dužnosti prama bližnjemu mora se mladež podučiti: da je svaki čověk na světu, ma bio on kojega mu drago naroda, naš brat; da smo mi dužni svakomu čověku sve ono učiniti, što bi želili, da to isto i drugi nama učine. — U obziru vladaoca, trěba mladež pozornu učiniti: da nijedno družtvo na ovom světu nemože bez glave obstojati, jer ako kod jedne čeljadi trěba glave, koja ravna i upravlja: kud i kamo većma potrěbita je takova glava u velikom družtvo jednog ili više narodah! Buduć pako vladalac, velikom dàržavom upravljajući, nemože svagdě dospěti, zato su nuz njega neobhodno potrěbna druga višja i nižja poglavarstva, po čitavoj domovini razděljena, koja u imenu vladaoca narodu sude, i potrěbiti red uzdàržavaju. Na dalje trěba podučiti mladež, da se mora vladaocu najveće štovanje, najveća ljubav, věrnost i pokornost izkazati i da to zahtěva njegovo uzvišeno dostojanstvo,

njegove brige za unaprědjenje srěće naroda, i obća korist domovine, koja se bez reda, bez věrnosti, bez ljubavi, i bez pokornosti prama zapovědim vladaoca i ostalih u imenu njegovom radećih poglavarstvah postići nemože. — O domovini i narodu mora se mladeži kazati: da čověk nije stvoren za ovaj svět, da za sebe samo živi, već da živi i děluje na korist čověčanstva; da on, koj samo za se živi, bez da je što dobra učinio, smatrati se mora, kao da ga ni neima na světu, i da svaki čověk samo na toliko živi, na koliko je nešto dobra za pokolěnje čověčansko učinio. Buduć pako da ta srěća nije svima, nego samo někojim, i to rědkim, u děo pala, da mogu na korist čitavog čověčanstva dělovati, zato trěba, da svaki u onom području i okružju blagotvorno děluje, u koje se sile njegove protežu. Najbližje pako okružje dělotvornosti svakomu čověku da jest domovina, to jest onaj narod, u srědini kojega smo se rodili, u srědini kojega prebivamo, i u srědini kojeg sklopit ćemo oči. Ovdi mora svaki čověk dělotvornost svoju najviše razvijati, ovdi mora sve žàrtvovati, što za naprědak i obće dobro naroda služiti može; jerbo jedinim ovim putem, ako se naime svaki bude tàrsio narod svoj ublažiti, procvětat će i k svàrhi svojoj postupati čitavo čověčanstvo. Ova i ovim podobna načela ako se za dobe usade u sàrca gradjana, i ako se na njih poslě ustroji prosvětjenje duha, izobraženost, obàrtnost, tàrgovina i ostale umětnosti: onda nije moguće, da ne nastanu odmah blagi dani obćeg življenja, nije moguće, da ne prestane jal i nazlob, tuga i nevolja, borbe i nepokoji, te da se nepovrati mir, sloga, zemaljsko blaženstvo, i stara snaga milih naših dědovah.

Da pako ova načela željnog sáda prinesu, i da se činom takodjer u život uvedu, trěba dokazati, da ona zbilja sveta i istinita jesu; zatim trěba krěpkih nagonah, koji uzmogu čověka ganuti, da u svakom slučaju onim načelom primèrno radi. Badava bo su sva podučavanja, ako se sàrce o temeljitosti njihovoj neobsvědoči; badava sva nastojanja, ako neimadu čvàrstog temelja, na kojem se osnivaju. Ovaj pako temelj jest jedino věra, i to kàrstjanska věra, věra praotacah naših; — ova bo nas uči: da ima Boga, stvoritelja neba i zemlje, da je čověk jedno uzvišeno bitje, kojega duša jest neumàrla (bezsmàrtna); da je čověk zato na ovaj svět stvoren, da dobrimi děli i izvàršivanjem krěposti k savàršenju svojemu naprěduje. Nadalje věra nas uči, da moramo sve opake strasti i zločesta nagnutja u nas ugušiti, i svakog čověka ljubiti i štovati; ona nas najposlě uči, da je medju dobrimi i zlimi čini razlika, i da se ovi nemogu stvoritelju jednakim načinom dopasti, te da će biti zato oni, koji zlo čine, na drugom světu kaštigovani, a oni, koji krěpostno žive, priměrnom tamo nagradom nadareni. Ovi pojmi o Bogu, o vrědnosti čověka, o cěni krěpostnih činah i o neumàrlosti duše, — jesu jedino kadri, čověka ganuti na točno izvàršivanje gore navedenih načelah, i na žàrtvovanje samoga sebe za sve plemenite svàrhe. Bez ovih pojamah niti se je usrěćio, niti će se usrěćit ikad koj narod na světu; jerbo bez njih neima temelja, neima uzroka, neima nagona, zašto bi čověk krěpost izvàršivao, zašto bi dobro činio, zašto bi bližnjega ljubio, zašto bi srěću domovine i naroda svojega unaprěditi nastojao. Ako pako nema Boga ni věre, ako s

ovim življenjem i duh naš mora propasti, ako nije nikakova razlika medju dobrimi i zlimi čini, i ako je to svejedno, da li čověk ovakovo ili onakovo življenje na světu vodi: onda ljubav domovine i narodnost nije ništa drugo, nego samo jedan prazan glas, bez svake cěne i važnosti, bez svakog temelja i znamenovanja. Ako neima Boga i věre, — onda nema nikakove dužnosti; jedina i najsvetia dužnost svakoga gradjana bila bi onda ta: upropastiti domovinu i narod, ako bi se to samo s njegovimi strastmi i zlimi naměrami sudaralo. Odavde se indi vidi: da temelj sve blaženosti i sve srěće naroda stoji u istinitoj věri o Bogu, o neumàrlosti duše, o cěni čověka i dobrih njegovih činah i o budućem životu. Ucěpljenje ovih spasonosnih pojamah u nevina sàrca mladeži zove se kàrstjansko odhranjivanje, od Isukàrsta spasitelja našega, koj ih je s neba na ovaj svět doneo, za usrěćiti pokolěnje čověčansko, i koje dokučiti nemogahu najizobraženii narodi světa ovoga. Kàrstjansko anda odhranjivanje mladeži jest onaj temelj, na kojem izobraženje sàrca, i po tome srěća naroda postići se može; — ovo je onaj temelj, bez kojega prosvětjenje i izobraženje duha nikakove koristi domovini priněti nemože, ovo je početak i konac, oko kojega se kreće sva srěća naroda, ovo je vrělo, odkuda izvira blaženstvo neba i zemlje.

Ako se sada obazrimo na domovinu našu, sa velikim sàrca sažaljenjem priznati moramo, da se u nas, sve posve drugčie nalazi, nego što bi napomenuta dosad načela svim pravom zahtěvala. — Neima u nas želje za kàrstjanskim odhranjivanjem domorodne mladeži, neima zakona, niti krěpostnog življenja: kao sve do-

bro, tako i ovaj najsvetii živalj naroda našeg ode u grob sa dědovi našimi. — — Dočim gradjani domovine naše, dadu děcu svoju u svih ostalih, na ukus i na osladjivanje vrěmenitog življenja spadajućih naucih podučavati: zaboravljaju posve na kårstjansko odhranjivanje. Nepitaju oni, jeli, i kakova se načela ucěpljuju u sårca děce njihove? Jeli sinko i ćerka znadu: zašto su na světu? Šta im trěba raditi, da budu pošteni i hasnoviti kotrigi družtva čověčanskog? Koje dužnosti ih čekaju prama Bogu i bližnjemu, prama domovini i narodu? Odkuda se izpeljivaju ove dužnosti, i koj jest temelj svoj dělotvornosti našoj? Sva skårb u odhranjinju kod nas jedino tamo směra, da se ukus světa ovoga prouči, i da se čim bolja asekuracia za tårbuh pribavi. O Bogu i věri, o ćudorednom i krěpostnom življenju nitko se nebrine, bližnjega ljubiti, věre zakon štovati i sebe za obće dobro žårtvovati, to su sve suvišne stvari. Kod ovakovih načelah jeli moguće, da će ikad domovina procvasti, i da će se njezin stališ poboljšati? — Kod ovakovih načelah šta se drugo nadati možemo, nego što doživismo: neograničenu razuzdanost življenja, koja svu snagu gradovah naših malo da nezatire, neukrotivost, oholost, nepokornost prama zakonom, svojljubnost, lukavštinu, fantlivost, izdajstvo, prolěvanje kårvi, i druge gori navedene tuge i nevolje.

Ako dakle nenaměravamo domovinu upropastiti, već u red drugih izobraženog sårca narodah staviti, najprie se moramo tårsiti, da ovoj dosada napomenutoj obćoj nuždi kårstjanskim odhranjivanjem mladeži, kao jedinom srědstvom doskočimo, da štovanje Boga, věrozakon i ćudoredno življenje kod nas uvedemo, i

tako izpred nogah naših odvalimo kamen, koj bi nam drugčie u postupanju našem k svetoj svàrhi naroda uvěk prěčke stavljao. Po ovakovom odhranjivanju dobit će domovina izobražena sàrca ljudih, poštenih gradjanah, věrnih i hrabrih sinovah, koji ne iz koristoljubja, ili kakove druge strasti, već iz nutàrnjeg obsvědočenja i uslěd temeljitih načelah, znat će branit, uzdàržat, i unaprědit snagu roda svoga. Pitanje jest: kojim se putem ovo kàrstjansko odhranjivanje postići može?

Ima više putovah, kojima se do kèrstjanske věre načelah doći može; u obće ipak jesu tri, ponajviše obični, naime polaženje càrkvah, zatim škole, najposlě domaće (hižno) podučavanje. Po polaženju càrkvah razuměvam službu božju, prigodom koje se spasonosan nauk Isusov narodu navěštjuje. Po školah razuměva se sastanak mladeži u opreděljeno město, gdě joj se, nuz ostale nauke, i članci (kotrigi) věre napàrvo stavljadu. Po domaćem najposlě podučavanjem razuměvam one hasnovite nauke i opomene, koje roditelji děci svojoj davati navadni jesu. — Podučavanje u càrkvah jest po najviše za odrasli narod, kojega sàrce većom stranom običaje biti po tělesnom uplivu izopàčeno, i odviše tvàrdo, nego da bi u nje spasonosno rěči božje sěme lasno korenje upustilo. Školno podučavanje jest većinom jednostrano i nedostatno, a i nije svima dokučivo, i zato navedenoj svàrhi tim manje shodno, čim ono više nastoji o izobraženju uma, nego li sàrca čověčanskog. Ostaje još domaće, hižno podučavanje, i ovo jest svàrhi najshodnie, jerbo je obćenito i od največeg upliva. O tom nitko nemože dvoumiti, tko je i něšto samo narav čověčansku promotrio. — Doista neima na ovom

světu glasa, koj bi tak daleko prodro u sàrce čověčansko, nego što glas roditeljah prodire u sàrce dětce; ono jur po naravi u sàrca stvoreno medjusobno nagnutje, koje medju roditelji i děcom vlada — ona neograničena ljubav, koju roditelji prama děci, a děca prama roditeljem goje, sama sobom donaša: da kaogod roditelji pripravni jesu za děcu svoju sve žàrtvovati, isto tako i děca, buduć o tom obsvědočena, najveće pověrenje u roditelje svoje postavljaju; rěči njihove najsvetie, i za svoje dobro najspasonosnie smatraju, nje si duboko u sàrca svoja bilěže, polag njih misle, govore i rade, niti ih si ikad više iz sàrca svoga izcěpiti dadu. Najviše pako děluju na kàrstjansko odhranjivanje děce matere, jerbo one se najviše sa děcom bave, one ju goje i hrane, one nad njom bdiju i skoznuju. Děte, jedva da je na svět došlo, odmah pozna mater svoju, znade glas njezin razlučiti i jadikuje, ako mu se majka od kolěvke udalji, jadikuje za njom i plače, kao za jedinom spasiteljicom svojom. Matere dakle, ne samo da imadu najveći upliv u sàrca děce svoje, nego takodjer imadu sto i sto prilikah na dan, gdě u sàrca njihova spasonosne misli o Bogu i věri ulijati, dobàr nauk im dati, i ovako ih na krěpostno življenje ravnati mogu. Ako indi mati děte svoje bude učila: da ima Boga, stvoritelja neba i zemlje, koj sve vidi i čuje, i da će on zle čine kaštigovati, a dobre nadariti: ako ona bude nevina sàrca na ljubav bližnjega, na pobožnost, čednost i poniznost priučala; — ako bude děci svojoj kazala: »Sinko! ćerko! bojte se Boga, manite se zlih dělah, činite svakomu dobro, ljubite domovinu i narod;« i ako bude ove reči čestie opetovala, i onakovim življenjem

dobar priměr u tom obziru davala, zaisto onda nije moguće, da ovakovo nevino, i od zločestih načelah jošte prosto děte nebude danas sutra poraslo u ravno stablo, neimajuće na sebi nikakvih kvàrgah i izrodah od smàrtonosnih načelah, prama svemu onomu, što je sveto i pravo, što je dobro i hvale dostojno. —

Iz dosada napomenutih svaki jur uviděti može, od kolike je važnosti materinsko odhranjenje, i koliko čitavoj domovini do toga stati mora, da se ovo odhranjenje polag pravila věre kàrštjanske ustroji. Da pako matere budu mogle děci svojoj kàrstjansko odhranjivanje poděliti, trěba da budu i same dobre kàrstjanke, i da znadu, što kàrstjanska mati znati mora; tà kako će drugčie děcu svoju podučavati u onom, što same nerazumiju? Kako će moći u nevina sàrca děce svoje presaditi ono, što u mladosti u svoja sàrca zasadile nisu? Ako dakle opake strasti, ako pogubna načela i razuzdanost življenja u nas izkorěniti; ako sàrca naroda kàrstjanskim odhranjivanjem izobraziti, i s otim srěću domovine unaprěditi želimo: najprie se pobriniti moramo, da se u nas bàrže bolje odhrane i uzgoje kàrštjanske matere, koje budu znale i hotěle mladi naraštaj na korist domovine odhranjivati, te rěčju i činom děci svojoj kazati, šta im valja raditi, za da budu vrědni danas sutra članovi družtva čověčanskog. Svaki pako lasno uvidja, da se to nikojim drugim putem postići nemože, nego kàrštjanskim odhranjivanjem mladeži ženskog spola, jer mlade naše děvojčice postat će danas sutra materami, njih čeka važni posao odhranjivanja dětce. Ove dakle nježne děvojčice trěba pozorno odhranjivati; ovima kàrštjanska

načela i ljubav prama svemu, što je dobro i krěpostno, u sàrca duboko zasadjivati.

Valja, da se još jedno, i to stražnje pitanje ovdi rěši, naime, koi jest najsěgurnii, i svàrsi najshodnii put, za pribaviti nježnom spolu kàrštjansko odhranjenje?— Za ovo velevažno pitanje rěšiti, neću ja mnogimi dokazi čitateljem mojim dosadjivati, i kao silom mněnje moje komu narivati; — priměr svih izobraženih narodah Europe dovoljan jest svakomu dokaz, da za postići ovu svàrhu, osobito gdě se o preobraženju čitavog naroda radi, neima shodnieg srědstva, nego što su samostani, ili manastiri (kloštri) pobožnih ženah; zavedenja takova, kojih članovi iz čiste ljubavi prama Bogu i krěposti, odrekavši se svih strastih ovog světa, kàrštjansko odhranjivanje mladeži ženskog spola sebi za zadaću življenja svojega uzeli su, i kojim ništa drugo na sàrcu neleži, nego da krěpost nadvlada zlobu, i da se izobraženjem sàrca bolji i srětnii život u narod uvede, grěšno življenje zatare, i tako proslavi ime Boga, stvoritelja svih narodah. Neka tko proti tomu kleveće što mu drago; to jest, i ostat će istina sveta, istina neoprovàrziva, i ako bi se proti njoj kakov slučajni priměr gděgod i navesti mogao, taj ipak u prispodobi sa neopisivom koristju, koja je iz takovih samostanih zavedenjah na kàrstjansko izobraženje mladeži nježnog spola jur proiztekla, izčezne kao jedna kap u širini mora. — Istinu ovu davno uvidiše svi izobraženi narodi, osobito pako Francezi i Němci, koji malo da nisu u svakom većem gradu takova zavedenja podigli, i ćudoredno izobraženje mladeži ženskog spola im izručili; znali bo su oni, da od dobrog od-

hranjenja nježnog spola, ponajviše zavisi srěća naroda, i da se ovo odhranjenje u svakdanjem životu, u srědi tolikih zaprěkah i spačkah, koje na nevina sàrca mladeži velik upliv imadu, tak lasno postići nemože. Ovu istinu uvidili su takodjer i priznaju dan današnji svi oštroumni i krěpost ljubeći roditelji, koji ako im samo sile dopuštaju, kćeri svoje u takova zavedenja marljivo šalju, jedino iz tog obzira, da one tamo ljubav prama krěposti upiju. Niti se u očekivanju svojem neprevare; jerbo kroz někoje vrěme sa veseljem obsvědočiti se moradu, da im kćeri iz takovih zavedenjah došavše posve něšto drugo sa sobom donose, nego što vidimo u děvojakah sadašnjeg vrěmena; naime da sobom donose ljubav prama Bogu i bližnjemu, istinito i neskvareno sàrce, čedno i krotko ponašanje, poslenost i pripravnost na svako dobro.

Izmedju svih pako ove vàrsti pobožnih zavedenjah najveću zaslugu glede kàrštjanskog odhranjenja pribavile su si do sada tako zvane milosàrdne sestre: ove bo ne samo da živom svojom věrom prama Bogu, ljubavju prama bližnjemu, učenostju u potrěbitih znanostih, i neumornim nastojanjem u podučavanju děce sva ostala podobna zavedenja daleko nadilaze, nego takodjer i u tom se od drugih odlikuju, što se one po najviše odhranjivanjem siromašne i ostavljene děce bave. — Njihova ljubav prama siromašnoj děci, i nježnost, kojom s njom postupaju, jest neopisiva. Děvojčica, koja se jedanput samo u krugu njihovom bavi, zaboravi odmah na sve druge, makar i najsladje zabave. Način, kojega sestre milosàrdne u podučavanju upotrěbljavaju, jest tako umětan, da se kod njih do-

bra děvojčica u pet šest danah može naučit čitati. Način, kojega se one u podučavanju dàrže, jest posve svàrsi shodan. Kad se děvojčice u školi sakupe, poslě kako bi se obične molitve ovàršile, sestra milosàrdna učiteljica čita najprie životopis svetca, kojemu je onaj dan posvećen: odande izvede lěp nauk, kako se trěba vladati, ako hoće čověk Bogu povoljan da postane. Po dovàršenom ovom nauku započne se podučavanje u prepisanih predmetih i věžbanje u ženskih poslovih trajuće dva sata, i dokonča se sa molitvom, u jutro takodjer sa službom. U jutro po dovàršenoj školi siromašnia i od doma svojega odviš udaljena děca neidu kući, već ostanu kod sestarah milosàrdnih na ručku, i to ne samo jedan, ili dvaput na tjedan, već svaki školni dan. Prekrasni i u sàrca dirajući jest prizor gledati, kakovim veseljem i kakovom ljubavju znadu podvoriti sestre milosàrdne takove nježne goste, i kako se medju njima vàrte, kao kvočke medju pilići. Ljubav njihova, kako gore rekoh, jest neopisiva, i nadilazi svaku materinsku ljubav, i zato nije se čuditi, ako rěči njihove najveći upliv na sàrca nježnih ovih děvojčicah imadu. Marljivost sestarah ovih u podučivanju još se dalje pruža. Nisu one zadovoljne da čitav tjedan u školi sa děcom sprovode; još i po neděljah hoće one podučavanjem svojim čověčanstvu koristiti. Neděljno podučavanje, koje one točno kroz čitavu godinu obavljaju, jest odraslomu ženskomu spolu opreděljeno, osobito pako služkinjam, i směra ponajviše tamo, da se u ovih, većom stranom izopačenih i sebi ostavljenih osobah ljubav prama krěposti, a věrnost i poslušnost pram njihovim gospodarom probudi. Ali niti ovdě nije još konac podučavanju; bolnica takodjer, koju se-

stre milosàrdne polag zvanja svojega providjuju i u kojoj siromašne bolestnice dvore, jest město, gdě one spasonosne nauke napàrvo stavljaju. Nisu one zadovoljne, da se samo tělo izlěči, već hoće da uz lěčenje těla i duša takodjer ozdravi. Za ovu svàrhu jesu kod njih opreděljeni sati (ure), u kojih sestra milosàrdna u srěd bolnice čita pobožne, na krěpost i poboljšanje življenja pozivajuće, i čalarnost světa opisujuće knjige. Dočim ovo čitanje biva, bolestnice u svoj tihoći slušaju, i spasonosne opomene u sàrca svoja za budućnost bilježe. Veoma to u sàrce dira, kad čověk gleda, kako mnoge bolestnice, pàrvašnje življenje sa čuvenimi spasonosnimi opomenami prispodabljajuć, suze iz očiuh rone, kao očivěstan dokaz, da će se u budućnost poboljšati. Ako se kadkad dogodi, da koja razuzdanog življenja žena u njihovu bolnicu dojde, ove pobožne sestre svega truda si dadu, da takovu osobu na bolji put dopeljaju, niti ju prie od sebe odpuste, dokle ju o zloći pàrvašnjeg življenja njezinog posve neupute i pokajanje u sàrcu njezinom neprobude. Jednom rěčju sva njihova tàrsenja tamo směraju, da iz bolnice njihove svaki vesel ode, ozdravljen ne samo na tělu, nego takodjer i na duši.

Iz svih do sada po meni navedenih razlogah neka svaki sam razsudi, od kakove i kolike je koristi novo uvedeni u domovinu našu red sestarah milosàrdja? neka razsudi, što i koliko je domovina naša po njem zadobila? — Ja barem, i ufam se, da sa mnom svi, kojim srěća naroda na sàrcu leži, u duši obsvědočeni jesu, da zavedenjem ovim sestarah milosàrdja postavljen je temelj, na kojem ćemo moći čvàrstu sgradu ob-

ćeg blagostanja podići i bez kojega bi u zalud bila sva târsenja naša; da nam je naznačena staza, po kojoj stupati moramo, ako zbilja ono, što naměravamo, postići želimo. Nama neostaje drugo, već da ovo čitavoj domovini prikazato dobročinstvo svi ukupno zahvalnim sârcem priznajemo, i da uzdahe naše u nebo šaljemo za dugo uzdâržanje onog, koj novim ovim uvedenjem nije štedio više od sto hiljadah forintih u srebru na žârtvenik domovine položiti, samo zato, da srěću naroda našega, vârhovnoj skârbi njegovoj pověrenog, čim bolje unaprědi. Uvidio je dobri ovaj pastir, obću ranu, uvidio je, kako duboko pade u nas štovanje věre dědovah naših, kako visoko se pope zloba i grešno življenje. Uvidi on, da dok zloba vlada i krěpost potištena ostaje, dotle neima srěće, nit blaženstva. Sva ova, rekoh, veliki pastir uvidi, i zato, da nam po urodjenoj sebi blagotvornosti priskoči, poče ranu u dubljini koręna lěčiti, okrene otčinski svoj pogled na izobraživanje nevine mladeži ženske, kao pârvi i najpoglavitîi izvor, iz kojega, ako se dobro uredi, blagi potoci dobre srěće za čitav narod proizteći mogu; darova nama zavedenje, u kojem nježna mladež kârstjansko odhranjivanje zadobiti, spasonosna načela u sârca svoja ucěpiti, i takova danas sutra u mladi naraštaj svoj presaditi bude mogla. Naša je dužnost, da ovoj otčinskoj naměri vârhovnog pastira priměrno radimo; da rěčju i činom krěpost u život naš uvedemo i da domorodnu mladež kârstjanski odhranjujemo, ako srěću naroda unaprěditi želimo.

GOVOR

NJIH PREUZVIŠENOSTI

GOSPODINA

JURJA HAULIKA,

BISKUPA ZAGREBAČKOGA, CARSKO-KRALJEVSKOG TAJNOGA SAVĚTNIKA, BANSKE VLASTI NAMĚSTNIKA, I SESTARAH MILOSARDNIH U GLAVNOM GRADU ZAGREBAČKOM UTEMELJITELJA, REČEN U NĚMAČKOM JEZIKU U CARKVI SVETOG VINCENCIE OD PAULO SESTARAH MILOSARDJA, PRIGODOM SVEČANOG UPELJIVANJA ISTIH SESTARAH

na dan 14. Travnja god. 1846.

Svàrha zapovědi jest ljubav iz čistog sàrca, iz dobre savěsti i iskrene věre. (1. *Timot.* 1.)

Uzrok, poradi kojega smo se danas u ovom svetom městu skupili, neće valjda nikomu iz medju vas, ljubezni kàrštjani, nepoznat biti; svaki bo znade: da mi uvedenje sestarah milosàrdja u naš grad i otvorenje ovog, njihovoj skàrbi i upravljanju pověrenog obćekoristnog zavedenja svetkujemo. Toj se svečanosti pridružuje profesia, iliti položenje zavěta od jedne iz medju članovah (kotrigah) reda ovoga; najposlě i obučenje dviuh děvojakah, koje su se istomu zvanju posvetile. Dočim dakle ovdi sada beseđiti uzimam, predmet govora moga nemože nikomu dvouman biti. Pravedno očekiva svaki od mene izjasnjenje bitnosti reda ovoga, i svečanoga zavěta članovah njegovih. Obširnieg razlaganja zadaće ove doisto nemože nitko zahtěvati, buduć da okružje njezino jest mnogo prostranie, nego da bi se ona u jednom našoj pobožnosti posvećenom satu izcàrpiti mogla. Uslěd toga bit ćete zadovoljni, moji ljubezni kàrštjani, ako se ja, kao o svàrsi, duhu i dělovanju ovoga blagotvornog reda, tako i o naravi i duhu svečanog zavěta, kojega članovi njegovi običaju položiti, u obće samo někoje misli vama priobćiti tàrsio budem, koje će medjutim, na koliko je moguće, bitnost stvari u sebi sadàržavati, i posve se s istinom sudarati.

U pàrvoj polovini sedamnaestog věka probudi Bog, za odolěti obće vladajućoj u ono doba u Francezkoj nuždi, jednog iz medju najvećih, koje je ikad svět vidio, ljubiteljah čověčanstva, u osobi sv. *Vincencie od Paulo.* Ovaj zaisto rědki muž dělovaše po krěposti u sebi živuće věre čudesa od dělotvorne ljubavi prama bližnjemu svojemu, tako u duševnom kao i tělovnom obziru. — On dělovaše ne samo svojom neumornom poslenostju i silom rěči svoje, nego takodjer i priměrom svojim. — On sakupljaše raztrešene po rečenoj dàržavi lati od pomilovanja, i svezaše ih u jedan snop, iliti drugima rěčmi, on sjedini na dobročinstvo sklonjene duše obodvojeg spola u različite bratovštine i sestrovštine, podpali ih svetim plamom na izvàršivanje dělah milosàrdnosti, i tako poseja sěme věkovitoj sětvi od blagotvornosti, iz koje na duši i tělu siromašni još i dan dānašnji okrěpljenje dobivaju. Za ono doba sestre milosàrdja nisu imale još nikakovih reda zakonah, niti su sačinjavale u užjem smislu jedno duhovno družtvo. *Epiphanius Louis,* opat od Estivala i vàrhovni vikar od ponovljenih premonstratensah, pàrvi je možebit za nje u Nanciu u Lotaringii jedan vlastiti reda zakon izradio, i tekar godine 1652. na dan sv. Marie Mandalěne, položiše u ondašnjoj bolnici dvoreće sestre pàrvi put svečani zavět dobrovoljne pokornosti, dobrovoljne čistoće, dobrovoljnog siromaštva i dobrovoljnog obvezanja, da će svoj život dvorbi siromašnih bolesnikah i odhranjivanju siromašne děce posvetiti. U kratko razprostrani se red ovaj po čitavoj Francezkoj, gdě on sada prěko tri stotine samostanah (kloštrov) broji. S vrěmenom projde u

druge takodjer dàržave, imenito pako u Němačku; dapače se i danas još uvěk podižu nova i nova zavedenja istoga reda, iz medju kojih zavedenjah najnovie lasno bit će ono, kojeg otvorenje mi danas svetkujemo. U monarkii austrianskoj stoji red ovaj pod najvišjim pokroviteljstvom udove carice i kraljice *Karoline Auguste*, koje vas život jedino krěposti i olakšivanju svake nevolje čověčanske jest posvećen. Sestre naše jesu iz više samostanah okružja tirolskog, po knezu biskupu iz Briksa, zatim po vàrhovnome nastojniku i vàrhovnoj nastojnici amo opreděljene, i to odmah na pàrvu molbu moju; čim su me kao prepoštovani knez biskup, tako i ostale rečenog reda dvě vlasti na neograničenu zahvalnost obvezale.

Svàrha reda ovoga, kao što se jur iz do sada rečenog vidi, jest dělotvorna ljubav prama bližnjemu, olakšanje nevolje čověčanske i děla milosàrdnosti, tak u tělovnom, kao i duhovnom smislu. Put k toj svàrsi vodeći jest različit, i kao što je iskàrnja ljubav dosětljiva, istom tako i srědstva, koja joj na službu stoje, malo da nisu bezbrojna i neizcàrpljiva. Ovaj red je različitimi, kadkad i čudnovatimi stazami udario za postići sveti cilj svoj. Nu medju ovimi po njemu udarenimi stazami dvě su ipak po najviše običajne, naime dvorba bolestnikah i školno podučavanje.

Gubitak zdravja jest u sebi i po sebi najveće zlo iz medju svih nevoljah na ovom světu. — Blago i bogatstvo, časti i oblast, šta to vrědi sve čověku na bolestnički krevet povaljenomu? — Ovo zlo se u strahovitoj měri povekša, ako je š njim skopčano pomanjkanje potrěbitih srědstvah i siromaštvo. Zaisto,

ako stvar vrěmenitim okom i kao ljudi promotrimo: može li se samo pomisliti ikoje nesrětnie stvorenje na ovom světu, nego što je bez krovišta, bez kreveta, bez lěka, bez dvorbe i bez brane samomu sebi od svih ostavljen bolestan čověk? A nevolja ta stigne na najveći stupaj, ako je takov čověk zloćam podvàržen i grěsi okaljan, a neima duhovne pomoći i one utěhe věrozakona, koja bi ga na bolju stazu za věkověčnost dopeljati mogla. — I nut ovo najveće zlo na světu jest ono, kojemu se pobožne sestre reda ovoga sa ufanjem u Boga hrabreno opiru. Bezbrojna svědočanstva potvàrdjuju, a i svět je jur priznao, da neima ljubezniih, neumorniih i zajedno prikladniih nastojnicah bolesničkih, nego što su ove sestre. Oni, koji su se jedanput ovog dobročinstva uživali, ako samo i něšto zahvalnog ćutjenja u sàrcu svome imadu, nećedu ih nikada zaboraviti. Ja sam se razgovarao s mnogimi, kojim je to dobročinstvo u dio palo, i jedva da su rěčih naći mogli, za opisati velikoću dobročinstva toga. Jedan kasnie na veliku vojničku čast dospěvši muž, nije mogao inače ćut svoju u tom obziru izraziti, nego prozvavši sestre reda ovoga angjeli u ženskoj slici. I zaisto nije to težko dokučiti, ako čověk promisli, da ove děvojke ne radi plaće, već radi Boga službi bolestnikah se posvetjuju; da njihova dèlotvornost nije plod taštog novca, već plod izobilja njihove žive věre; da je to očitovanje ljubavi njihove prama onomu, koi obeća, da će i dobročinstvo màrzla napitka nagraditi, i kojega one u svakom bolestniku smatraju i štuju. U nas do sada sestre ove nisu još mogle něšto velikog i odličnog proizvesti; nu ipak su one jur znameniti

broj krevetah sa potrěbitom tomu posteljinom, kao takodjer i ostalu rubeninu i oděću za bolestnice, i to više putah sa žàrtvovanjem noćnog počinka sebi pribavile; dapače i bolestnicah imadu jur izručenih skàrbi svojoj, a kakovom ju ljubavju, točnostju i tàrpljivostju izkažuju, svakí se sam obsvědočiti može.

Druga staza, na kojoj sestre milosàrdja svàrhu zavedenja svoga dokučiti nastoje, jest podučivanje děce. Da odhranjivanje mladeži imade najveći upliv na srěću čověčanstva, o tom nemože nitko dvoumiti, tko je god samo jedanput o naravi čověčanskoj ozbiljno promišljavao. Tà odkuda većom stranom dolazi, moji ljubezni kàrštjani, ova preuzetnost, ovo opako bitje, ovo tašto i nezrělo sudjenje o najpoglavitiih vère istinah, ili pako glupo neznanstvo o znanju spasenja, koje mi u naše doba odviše često opazujemo? Odkuda množina grěhah i zloće, koja onu slěpoću i razuzdanost za sobom vuče? Odkud drugčie, nego iz zanemarenog ili opakog odhranjivanja? Može li o tom itko, koi ima oči za viděti i uši za čuti, samo něšto dvoumiti? — Kolika dakle jest zasluga oníh, koji su si podučavanje i na jedino spasonosnih věre istinah utemeljeno odhranjivanje mladeži za zadaću življenja svojega uzeli! Zasluga se ova podvostruči, ako se o siromašnoj i ostavljenoj dětci radi, koja bi drugčie neznanstvu, grěšnim nagnutjem i time po svoj prilici opačini pripala bila. Posve pako zaslužne za čověčanstvo sebe čine oni, koji se žàrtvuju odhranjivanju ženske mladeži; jerbo iz děvojakah postaju jednoč matere, a matere su pàrve i najvažnie odgojiteljice ne samo ženskog, nego takodjer i mužkog potomstva. Mi, koji

srětni bismo, te bogabojeću majku imadosmo, znademo: kako se duboko ucěpiše u nevina sàrca naša njezine pàrve uspomene na Boga, njezine opomene na krěpost, njezina podbodjivanja na svako dobro. O ovi utisci jesu neizbrišivi, i višeputah su već takove takodjer, koji kasnie doba na stranputice zabludiše, opet na stazu krěposti i pobožnosti doveli. — Jedva da je pol godine prošlo, od kako su se naše sestre milosàrdja podučavanja ženske mladeži poprimile, i eto jur se ukazuju plodovi njihovog ljubavi punog i neumòrnog nastojanja. Ili nije li možebit u sàrca dirajući prizor gledati, kako děca, od kojih mnoga težko da su šta o Bogu čula, sada u spasonosnom nauku věrozakona najbolje naprěduju? Gledati, kako se u nevinih sàrdašcih njihovih nagnutje na zlo sve više i više ugušava, a ljubav prama krěposti probudjuje i jači? Gledati, kako se njihovo priašnje razuzdano zadàržavanje, u sve lěpše i čednie ponašanje proměnjuje? Gledati, kako děca, koja bi bila još više vrěmena u bezposlenosti ili možebit u skitavanju po ulicah sprovodila, sada se u potrěbitih naucih tak u znanstvenom obziru, kao i u ženskih poslovih věžbaju, i tim se u stališ stavljaju, kako će moći svoje pošteno uzdàržavanje někad osigurati, dobre gospodarice, věrne supruge, ili drugčie hasnoviti družtva čověčanskog članovi postati. O ja nedvojim, da nije jur mnogoj nježnieg ćutjenja majci děvojčicah ovih gděkoja radostna suza iz oka kanula, kad bi viděla, kako joj se děte, koje prie o molitvi ništa znati nehtěde, sada jur u jutro i na večer prie počinka pred razpelom na kolěna baca, i ondi molitvu svoju sa čednostju sàrčeno opravlja. Ovog

pako dobročinstva uživaju se sada prěko 200 děce, od kojih po trideset, četàrdeset, něgda i po šestdeset i sedamdeset, jesu od sestarah sa malim, nu dovoljnim obědom podvorene. Višeputih, kǒ što sam sám vidio, ove dobre sestre potankom hranom sebe zadovolje, samo da što-više děce nahraniti mogu. Ovo je dakle jur sada plod nastojanja sestarah naših, a šta će biti sa božjom pomoćju za deset, dvadeset godinah; šta li za několiko věkovah? Kako će se tim mnogo dobra za ovo i buduće življenje porodit u našem gradu.

Ali ne samo dvorbom bolesnikah i podučavanjem děce sabiraju si sestre milosàrdja zasluge za družtvo čověčansko: priměr njihovoga kàrstjanskoga življenja, njihovih uzvišenih krěpostih i vitežkog njihovog žàrtvovanja za najplemenitie svàrhe ovdi na světu, prouzrokuju takodjer mnogo, ja bi kazao i još više dobra, nego što gore navedene dvě zabavne vàrsti zvanja njihovog. Svagdě, gděgod su one bile, i u svako vrěme, dale su one dokaze od sebe o živućoj věri, vrućoj sàrca pobožnosti, začudjenja vrědnoj postojanosti, poniznosti, dovoljnosti, neumornoj poslenosti, neutrudljivosti, krotkoći i angjelskoj čistoći, koja kano ježni lěr niti dah kakvih nečistih ustiuh podněti nemože. Takovi priměri, moji ljubezni kàrstjani, nije moguće da propadnu, dokle još plemenitia čuvstva u grudih čověčanskih posve izumàrla nisu; oni moradu ploda, i to plemenitog, akoprem višeputih i nevidljivog doněti. Istim razuzdanim ljudem uliju takovi priměri směrnost; dapače nasladnik i najizopačenii nevěra, kad ovakova bitje zagleda, mora se barem sětiti, da ipak ima plemenitieg veselja, neg što su ona, koja on lovi.

I vi grada ovoga stanovnici, deder kažite, jeste li vi šta drugo opazili kod sestarah kuće ove? kažite, nisu li one vas više ili možebit svaki put, kad ih opaziste, na něšto boljeg i uzvišenieg, nego što je obći světa ovoga nagon, opomenule? Nisu li oné mnogo putah kajanje radi mnogih korakah vaših i bolje odluke za budućnost u grudih vaših probudile? Oprostite mi ova pitanja, vi ljubezne u Isukàrstu kćeri! Ja znadem, da time u vašu čednost odviše diram; znadem, da vi sve laglje na ovom světu podnesti možete nego pohvalu, jer je to narav prave i istinske poniznosti: ali ja nemogu drugčie, ja moram prigodom ove svečanosti istinu svědočiti; i to činim rado, jer sam obsvědočen, da će se baš time u sàrcu mnogih mojoj duhovnoj skàrbi i ravnanju pověrenih dušah probudit blagotvorni odziv za céniti i naslědovati ono, što je dobro i hvale dostojno.

Korěn svih do sada napomenutih veličanstvenih plodovah reda sestarah milosàrdja, kó što je jurve jedanput kazano, jest njegova živá věra; stablo je svenadvladajuća ljubav Boga, a svàrži ili grane, na kojih ona proniče, jesu svečani reda zavěti, koje ćete na skoro iz ust jedne sestre, koja se je kroz dužje vrěme tomu važnomu koraku pripravljala, i sebe vrědnom toga pokazala, čuti. Oni sadàržavaju u sebi tri takodjer jur napomenute kratke rěči, naime: pokornost, siromaštvo i čistoću. Ove rěči jesu posve protivne onima trima stvarma, okolo kojih se sve želje i tàrsenja světa ovoga kreću, i koje se zovu: sloboda, bogatstvo, nasladnost. Za da ovu stvar bolje uvidite, moji lju-

bezni kàrstjani, hoćemo se kod ovih velevažnih trih rěčih něšto duže baviti.

Kažite mi, moji ljubezni! što se u svako doba, a osobito u ovih naših oholostju nadahnutih danih, čestie čuje i više cěni, nego sloboda? Pa šta se razuměva pod ovom slobodom? Je li možebit ona sloboda, kojom nas je, kako sv. Ivan apoštol kaže, sin božji Isukàrst oslobodio, i po kojoj mi polag apoštola narodah od grěha oslobodjeni i u sluge božje pretvoreni jesmo, ili kao on na drugom městu kaže: »gdě je duh Gospodinov, tamo je sloboda?« O nipošto! već pod slobodom razuměva se sada ona neukrotivost svoje volje, koja nikakove više granice priznati neće, ona nezavisnost odviš obljubljene svoje osobe od svake sile i vlasti, koja je jur toliko zla na světu prouzročila. U protislovju s ovim visoko dišućim duhom kaže sestra milosàrdja: »ja zavětujem pokornost.« Pa kakovu pokornost? — Pokornost najstrožju i bez svakog uvěta. Od onog hipa, kako ovu rěč izusti, neima ona više niti hoće imati svoje volje; ona hoće i može samo ono hotěti, što joj magnutje njezine poglavarice i glas njezinih predpostavljenih učiniti zapověda; ona se odrekne svoje nezavisnosti, i svoje slobode za posvetiti život svoj službi odabranog sebi otca nebeskoga, kojega glas u svakom magnutju poglavarstva svojega štuje, znajuća dobro: da polag rěči duha svetoga pokornost je više nego žàrtva, i da polag nauka sv. Bernarda oni su savàršenosti najbližji, koji se poglavarom svojim pokore, koji su prama sebi jednakim predusrětni, prama podložnim uljudni, Bogu podvàrženi, učiteljem poslušni, prama roditeljem krotki, pra-

ma manjim od sebe popustljivi, angjelom dopadni, a prama svima skupa ponizni.

Nadalje, koja je svàrha ovom věkovitom mudrovanju i dělovanju na ovom světu? Zašto se ljudi toliko taru i muče? Zašto obilaze sve dàržave i móre? Zašto žàrtvuju svoj noćni počinak, svoje sile duše i těla, često isti život i savěst? — Nije li uzrok svemu tomu pohlepnost za dobitkom, za zlatom i bogatstvom? — Sestra milosàrdja u suprot svečano izgovori rěč: siromaštvo. Ona se odriče svakog prava na zemaljska dobra, dapače iste kadkad znamenite baštine svoje, bez da si išta zadàrži, što bi svoju vlastitost nazvati mogla. Isto prosto odělo reda, kojim jest oděvena, nije vlastitost njezina, već je obćeno sa njezinima u Isukàrstu sestrama; svoju čednu peču, kojom se ona prama taštini světa brani, dala bi ona odmah na zapověd poglavarice svoje pàrvomu bližnjemu siromaku, i to radostnim sàrcem, znajuća: da nju zato čeka plemenitie blago na drugom světu, blago, koje niti mogu tati odněti, niti molji sgristi. Više nego sve bogatstvo světa ovoga uvažava ona rěči spasitelja govorećeg: »želiš li savàršen biti, otidi, prodaj sve što imadeš, i došavši slědi mene.«

Najposlě kamo teže sve želje mladeži, kamo směra požuda za dopadnostju, kamo tolike mode i brižljivost za uresi i galom? kamo drugčie nego na zadovoljenje nasladnosti? — Sestra milosàrdja u suprot svečano zavětuje čistoću, i razuměva po njoj ne samo savez ženitbeni, nego i odrečenje svega veselja světa ovoga, svakog slobodnieg drugovanja, svih zabavnih sastanakah, svih požudjenjah, dapače i svih mišljenjah,

koja bi samo sěnu ikakove nečistoće u sebi sadàržavala. Ona ima vavěk pred očima rěči sv. Cipriana velelěpo govorećeg: sramežljivost jest ures velikašah, uzvišenje nižjih, plemstvo neplemenitih, krasota neznatnih, razveseljenje tugujućih, povekšanje svih milinah, umnožavanje zaslugah; ona jest priateljica Boga, stvoritelja svega dobra«. Pa niste li vi, ljubezni kàrstjani ovu nebesku krěpost jur i dosad opazili kod sestarah kuće ove? Niste li opazili podpuno nadvladanje duha njihova nad svima čuvstvi i nad svim onim, što bi samo s imenom požude ili ljubopitnosti skopčano bilo? — Može li ista zloba ista takvog napàrvo doněti, što bi njihovu angjelsku čistoću samo u sumnju staviti moglo? Jeste li vi ih ikad drugdě našli, nego ili u kući božjoj, ili u bolnici, ili u školi, ili drugim kakovim domaćim poslom zabavljene; i to svagda s onom čednostju, koja je svakog, osobito pako ženskog spola najkrasnii ures, i koja je, kako kaže sv. Ambroz, zàrcalo nutarnjih ćutjenjah.

Još jednu rěč sadàržava u sebi svečani zavět sestarah milosàrdja: one se obvezuju, da će bolestnike dvoriti. — Dokučujete li, ljubezni kàrstjani velikoću, da kažem i junačtvo toga obećanja? U čemu je na ovom světu jedan drugomu bolje nenavidan, i zašto se ljudi najviše brinu, nego za tim, da druge nadvisiti i od drugih se podvoriti dati mogu? A s druge strane na što više màrze, šta li dàrže za veću nesrěću, nego kad bi drugim služiti morali? — Pa eto gledajte, sestra milosàrdja obvezuje se: da će neprestance drugim služiti, i to ne velikašem, bogatim i imućnim ovoga světa, već upravo i osobito siromakom, na duši i tělu zapušte-

nim, često odurnimi bolestmi, smradom i nevoljom obtàršenim, od svih ostavljením siromakom. Ona se obvezuje, da će se po sav svoj život sa siromašnom, od pàrve mladosti ili zapuštenom ili pokvarenom děcom zabavljati. O to je mnogo, moji ljubezni kàrstjani, to je bez dvojbe, i polag suda najvećih poznateljah naravi čověčanske, mnogo više, nego su najsjajnia děla jednog junaka, to je više nego mnogo koješta drugo, što se u očima světa veliko i uzmožno čini. To je bilje, koje akoprem se krasnimi bojami neodlikuje, ipak najugodnii miris od sěbe daje, i sadàržava blagotvoran lěk za nevolju čověčansku. Ovo pako bilje nije nikada jošte na drugom zemljištu korěnje svoje pustilo, osim jedino na zemljištu žive věre, koje je kàrv spasitelja uplodila. Jedino věrozakon, i to kàrstjanski i samo katoličanski věrozakon biaše u stanju, nadahnuti sàrca čověčanska onom silom, koja je za toliko žàrtvovanje potrěbna; jedini kàrstjansko-katoličanski višji i sveti věrozakon mogaše stvoriti na světu takove redove, kojih članovi poslě sto i hiljadu godinah spodobna u ljubavi prama bližnjemu čudesa zavětuju, i koji su kadri zavětom svojim tja do smàrti věrni ostati.

Život dakle sestarah milosàrdja nesmie se vama kao zavisti vrědan činiti. I zaisto, ako svakdanjim okom promotrite ove děvice, one su sažaljenja vrědne, i to u velikoj měri; jer dočim druge svojevoljno rade i čine, što im je drago, nepoznaje sestra milosàrdja nikakvo drugo pravilo svojega dělovanja do jedine zapovědi svojeg poglavarstva; dočim druge svoj imetak povekšavaju, svaku i najmanju udobnost imaju, sestra milosàrdja žive u věkovitom i strogom siromaš-

tvu; dočim druge svim tělesnim požudam ugadjaju, sestra milosàrdja nalaže si bezuvětno ůztegnutje svega, što světu pripada i što se s Bogom i svetim zvanjem njezinim nesudara. Dočim kćeri světa ovoga dragocěni svoj krevet onda samo ostavljaju, kad im se više neće po njemu se valjati i dočim one tàrče pred zàrcalo, za da se ondě u novi svět pretvore i ličilom namažu: ostavi siromaška sestra milosàrdna priprosti svoj krevet jur u četiri sata u jutro i kod dugačkih zimskih noćih, i poslě kako bi se pred razpelom na kolěna bacila, za prikazan sebi noćni počinak zahvalila, i svoja dobra nakanjenja ponovila, tarči ona odmah u bolnicu, da tamo najprostie, višeputah i odurne poslove kod bolestnikah opravlja; ili da rubje, koje je istom s bolesnikah ili màrtvacah svukla, u kakovoj màrzloj komori opere; da ukočene svuče i obuče, i druge ćutjenjem čověčanskim protivne i s pogibelju življenja često skopčane poslove obavi. Dočim kćeri světa ovoga čitave noći u razkošju, u plesanju i igri sprovode, bdiju (skoznuju) sestre milosàrdja čitavu noć uz jecanje boletnikah i hripanje umirućih. Kćeri světa ovoga prikraćuju si vrěme u veselih družtvih: sestre milosàrdja sprovode svoje dane u školnom prahu, muče se sa siromašnom, višeputih nepokornom děcom, koja svu njihovu tàrpljivost zahtěvaju, i poslě kad bi ih težkom mukom uredile, i u potrěbitih naucih podučile i izobrazile, ostave one školu i na město njihovo stupe opet druga istom tako glupa, neizobražena i pokvarena děca, s kojom opet težak podučavanja posao započeti moradu. Ja bi mogó sličnih prispodobah još više ovdi navesti; nu sudim, da ste jur iz ovih ně-

koliko čàrticah dovoljno razuměti mogli, kolika je razlika medju světskimi ljudi i medju članovi reda sestarah milosàrdja, i kako se mora nesrětan činit udes ovih poslědnjih, ako ga vrěmenitim okom motrimo.

Odavde dolazi, da gospoje i děvojke světskog duha, kó što sam ih više sam čuo, ove kćeri sv. Vincencie jako žale. Medjutim prodjite se vašega pomilovanja, vi kćeri ovoga světa! da nisu ove dobre sestre tako ponizne, one bi vam rěčmi spasitelja odgovorile: »neplačite nad nami, kćeri jerusolimske, već plačite nad samimi vami.« Nu njihova čednost zabranjuje im takov odgovor. Ali ja scěnim, da imadem pravo to isto, na městu njih vama kazati; »kćeri Jerusolima, nemojte plakati nad ovimi děvojkami, koje si je Gospodin iz srědine vaše odabrao; već plačite nad samimi vami.« Mislite li vi, da nitko nezna, da se vaša veselja odviše često sa žalostju dokančaju? O doisto, nije uvěk zlato, a još manje suho zlato, što se blěšti. Znano je, da su mnoge iz medju vas kroz napomenuto gore razkošno uživanje na strahovite stranputice zabludile, mnoge u krilo pokajanja dapače i zdvojenja dospěle. Pa kako dugo traje vaša mladost? šta su drugo vaše miline, nego jedan prazan cvět, kojega pàrvi jesenski větar uništi? I u obće, šta je život čověka na ovom světu? Jedan san, ili da se sa rěčmi sv. Jakova apostola bolje izrazim, »jedan slap, koj se samo za někoje kratko vrěme ukaže, a više se nepovrati.« Pa kad se jedanput ovaj kratki život dokonča, šta će biti onda s onim drugim věkovitim življenjem? Mislite li vi zbilja, da staza, kojom udariste, jest najsěgurnia i najravnia za postići cilj, koj je stvoritelj

nam svim opredělio? Mislite li, da mi za ništa boljeg i uzvišenieg nismo stvoreni, već da samo někoje vrěme ovdi na zemlji kao noćni leptiri bludimo, pa da onda za uvěk propadnemo? Nevěrujete li, ili vam možbit nekaže vaša bolja savěst, da dočim za pripravljanje k budućoj věkověčnosti prikazato vama vrěme, u ništetnosti tratite, dotle ove Bogu posvećene děvojke sebi neprecěnjeno blago sabiraju za kraljestvo nebesko; da nevidljiva ruka Serafina svaki njihov plemeniti čin bilježi u knjigu življenja věkivěčnog; da angjeli neba svaki dan iz njihovih pobožnih dělah nove věnce pletu, i pred noge ih njihovomu božanskomu zaručniku stavljaju, s kojima će ih on, svemogući i věrni, kada sat nagradjenja udari, po svojoj neizměrnoj milosti obsipati? O! iste ove, koje vi sada žalite, spadaju u broj pametnih děvojakah; one su se postarale, da im neuzmanjka ulja za njihove uljenice, kada zaručnik dojde. Tko zna, da li se vaše uljenice nećedu na skoro utàrnuti? Vi bludite po světu i imate stovàrstnih brigah; ove su si bolji i sěgurnii děl odabrale, pred nogama spasitelja svoga, kojega im nitko oteti nemože. Ili vi to věrovale ili ne, u svakom slučaju neplačite nad ovimi srětnimi stvorenji, već plačite radje nad samimi vami, nad vašom nevěrom i nad zaslěpljenjem vašim.

Ali niti na ovom světu nisu sažaljenja vrědne, ove Bogu posvećene děvojke, kó što to mnogi misle Jer šta može bolje ovdi na zemlji čověka ublažiti nego čista i nedužna savěst, nego obsvědočenje, da smo dužnosti našoj zadósta učinili? Može li se samo pomisliti ikoje blažie ćutjenje, nego što je savěst, da smo koga srětnim učinili? Nevidimo li, da ljudi, koji su

drugčie posve od tèlovne ćudi, i koji mlade svoje dane jedino u razkošjih světa ovoga sprovodiše, na koliko je još bolje sěme u grudih njihovih sačuvano, i nije sa svim po grěhu prošlo, pod stare dane počimlju dobro činiti, i milosàrdna děla često izključivo izvàršivati, jedino zato, jerbo gore navedena razkošja nisu mogla sàrce njihovo upokojiti, jerbo su kroz svoje vlastito izkustvo proučili, da kó što sv. pismo kaže, samo oni pokojno življenje naći mogu, koji pravicu ljube, i milosàrdnost izvàršivaju. Pa zar nemora na priměr sestri milosàrdja veliko veselje prouzročiti, kada vidi, da siromašni bolestnik koj malo prie u smradu i pomanjkanju najpotrěbitiih stvarih malo da nije sdvojio, sada čistim rubjem obučen, i u čisti, sa potrěbitom posteljinom providjeni krevet postavljen, sa zahvalnim sàrcem, svome pàrvašnjemu zdravju se povraća; kada vidi, da on ne samo na tělu ozdravljen, nego takodjer i s probudjenim prama věri i krěposti ćutjenjem, koje malo da nije u njemu posve utàrnulo, bolnicu ostavlja: kada promisli, da ovakov čověk veću stran srěće svoje njezinoj skàrbi i dvorbi zahvaliti ima? Ili nemora li možebiti sestra milosàrdja u školi se baveća, nebesko veselje u grudih svojih poćutiti, kada opažuje, da se kod děvojčicah njezinih strah božji i nagnutje prama krěposti sve više i više probudjuje? kada vidi, kako kroz njezino neutrudljivo nastojanje, nevina sàrca izručene joj nježne děčice, koju je sam spasitelj naš sebi predstaviti milostivno zapovědio, sve više i više prikladna postaju, za primiti spasonosne věrozakona istine i bolja ćutjenja? kada promisli, da će ova děca, zasadjeno im u sàrca i pom

njivo gojeno dobro sème, u svoj otčinski dom sobom odněti, da će ono tamo svoje korěnje popustiti, i od pokolěnja do pokolěnja presadjeno najveličanstvenie voće bogoljubnosti často i vrěmenite srěće doněti? Najposlě kada promisli, da će se njezini trudi kasnie, a i onda zahvalnim sàrcem blagosivljati, kada će se ona na drugom světu pred nogama spasitelja svojega, što pouzdanim ufanjem očekivati može, nalaziti. Nisu li ovo veselja, i to plemenitia veselja, s kojimi ako prispodobite vaša veselja, kćeri světa ovoga! posve izčeznuti moradu? O, nezavide vam ih ova s Bogom sjedinjena stvorenja, njihova razborita ljubav prie će ih ganuti, da vas žale, nego da vam budu nenavidne. I to svim pravom; jer dočim vas u štropotu světa ovoga svake vàrsti zle strasti trape; dočim zavist, ljubomornost i tuga nad preziranjem vaših milinah, vaš život u istih tako zvanih razkošjih vama ogorčavaju: uživa Bogu posvećena děvojka blaženi mir nedužne savěsti i obsvědočenje, da je dužnostim svojim zadosta učinila; uživa slast sjedinjenja svojega s Bogom i spasiteljem svojim. Ili možebit nepotvàrdjuje istinu mojih rěčih ovo odpàrto bitje, ovaj bistri i veseli izgled, kojega na licu ovih dobrih sestarah vidite? gdě u suprot medju privàrženici světa ovoga tolike opažujete, kod kojih nutàrnja burkanja i ćutjenja sàrca na blědom i posušenom licu njihovom lasno se čitati mogu. Zato još jedanput kažem, neplačite nad ovimi kćermi Gospodinovimi, već plačite nad vama samima, vi kćeri Jerusolima; jerbo nepoznajete veselja, koja su skopčana sa življenjem Bogu i blagotvornosti posvećenim; i neslutite blaženstvo, koje u njemu prebiva.

Iz dosad napomenutih u obće barem razabrati mogoste, ljubezni kàrstjani! kakovog jest duha u srědini vašoj podignuti red sestarah milosàrdja; koj jest cilj i okružje dělotvornosti njegove, i u čemu stoje njegovi prepisani zavěti. Nemojte misliti, da ove sestre možebit hlepe za vašim imetkom. One neištu od vas ništa. Ako bi se ravno našli gděkoji dobrohotni ljudi, koji bi, ili iz obilja, ili iz trudov svojih kakov mali darak njima poklonili, one će ga zahvalnim sàrcem primiti; nu neće ga za sebe, već jedino za dobro vaše děce, vaših bolestnikah i vaših prosjakah, od kojih ne mali broj svaki dan pred vrata kuće ove dolazi, obàrnuti, i to s najvećom pozornostju i štedljivostju do stražnjeg soldina. Za sebe netrěbaju one vaših darovah; slobodno bi vi ih mogli novcima zasipat, one bi ipak ostale kod svoje proste oděće, i kod svoje štedljive hrane, za koju je jur na drugom městu obskàrbito. One su za siromaštvo prisegle; zlato u očima njihovima, što se njih samih tiče, nije drugo nego jedna plěva, jedan izvarák. One hlepe za drugim blagom i bogatstvom, koje se za novce kupiti nemože. One niti zahvalnosti od vas neištu; dokazi vašeg priznanja bit će njima povoljni, jerbo će ih smatrati kao biljegu dělotvornosti svoje, nu ako i ovi izostanu, one će se i s otim těšiti, znajući, da nezahvalnost velikoću zasluge pověkšava. Jedno je, što one od vas zahtěvaju i veoma prose, i ja na koliko možem, podupiram ovu prošnju njihovu: naime, da vi dobre utiske i pobožna bogoljubna ćutjenja, koja će děca vaša iz škole a bolestnici iz bolnice u sàrcah svojih k vama doněti, kroz protivne rěči i činjenja neoslabite, ili posve neugušite.

Nadalje zahtěvam od vas ja, ne sestre, jerbo to njihova poniznost nedopušta, već ja zahtěvam i prosim od vas, da vi, na koliko je moguće i na koliko vam okolnosti dopuštaju, krěposti ovih najsvetiim svàrham čověčanstva sebe žàrtvujućih děvojakah naslědujete. Vi možete mnogo hasnovitoga iz njihovog pobožnog življenja za vas uzeti; ako li vi to neučinite, ako ćete tako lěpe priměre pustiti bez koristi, onda ćete jednoč pred pravičnim sudcem sami za vas odgovarati; ja, vaš duhovni pastir, dobro sam s vama mislio; ja sam učinio, što je bilo u mojoj slaboj moći. Najposlě još jedno zahtěvam od vas, stanovnici grada ovoga!-naime, da kod svake prilike cěnite i štujete děvojačku čistoću i nježno, sramežljivo ćutjenje sestarah ovih. To nije mnogo zahtěvano, i to su one doisto o vami zaslužile; buduć da se nisu samo na pokornost, siromaštvo i čistoću dragovoljno obvezale, nego i svoje roditelje, svoje rodjake, mile svoje planine i doline, zdravi zavičaja svoga zrak, bistra vodena vrěla ostavile, i na pàrvu poglavarstva svojega rěč amo došle, da vašoj děci, vašim bolestnikom i siromakom, koje nikad nevidiše, niti ih poznaše, sa čitavim žàrtvovanjem samih sebe, služe.

A šta da od vas zahtěvam, na što li da vas obodrim, vi ljubezne u gospodinu obitalice kuće ove? Od kako se ovdi bavite, nisam ja ni najmanjeg šta na vama opazio, što se nebi sudaralo sa pobožnim zvanjem vašim. Što više, mene nije jedanput, moram istinu svědočiti, mene je višeputih vaše pobožno ćutjenje i činjenje ganulo. Vam netrěba dakle nikakovog obodrenja; i ako bi vam kakovu opomenu dati morao,

to bi bila jedina ta, da vašu gorljivost i žestinu u svetom zvanju vašem jedno malo umirite, i da snagu vašu čuvate, za da tim dulje i blagotvornie budete mogle dělovati. Jedno dakle samo zahtěvam od vas, da vi onako uvěk ostanete, kako ste k nama došle. Bog neizměrno dobar, kojega vam milost poděli tako prekrasno i uzvišeno zvanje, neka vas sačuva u duhu, kojim vas je nadahnuo, da i na dalje, polag rěčih apostola narodah, zlo odurjavate, dobro ljubite i sa sestrinskim se ćutjenjem i štovanjem medjusobno predusrětate; da budete u poslovih vaših marljive, duhom gorljive, gospodinu služeće; vesele u ufanju, u bědah tàrpljivne, u molitvi postojne; pripravne za priskočiti potrěboćam siromakah, a prama nevoljnim gostoljubive. To biaše dosad, to će bit i nadalje predmet goruće moje molitve za vas; koja ako bude uslišana, onda će biti izpunjene najvrućie želje moje, gojene u grudih kod podignutja zavoda ovoga: jer onda će, kao što sladku nadu gojim, na mnoga lěta oségurane biti one najblažie poslědice, koje imaju iz ovog poduzetja ne samo za grad ovaj, nego takodjer za veću stran od nebeskog pastira mojima slabim rukama pověrenog stada proizteći. Onda ćete i vi, ljubezne kćeri, ovdi na zemlji duhovnim veseljem nadaren život voditi, a po dovàršetku njegovom pripast će vam, ja se to usudjujem vama obećati ona kruna, za koju postići život vaš žàrtvovaste, koja jest jedini cilj nastojanja vašeg, jedina želja vaša, i koju odabrani vaš zaručnik naš gospodin i spasitelj, Isukàrst u svojoj neizměrnoj milosti neće vama uzkratiti.

Bog svemogući neka dakle obastre svojom sve-

tom milostju vašu molitvu, neka blagoslovi vaše školno podučavanje, vaše nastojanje kod bolostnikah, vaše pobožne uzdahe, sva vaša tàrsenja, jednom rěčju čitav vaš život za sada i navěke! Neka blagoslovi nevinu děčicu, koju ćete vi na stazu krěposti i straha božjega voditi, neka sposobna učini sàrca njihova za sve ono, što je dobro i hasnovito, i što će ljubav vaša njima predstavljati! On neka blagoslovi sve nevoljom i bolestmi obtàršene, koji će ovdě utočište svoje tražiti, neka im poděli tàrpljivnost, zaufanost i pobožno pouzdanje u budući život; neka im povrati izgubljene moći těla njihovoga; ter ako bi gore zaključeno bilo, da oni moradu medju ovimi zidinami dovàršiti svoj život, onda predobri Bog neka nedopusti, da ih nestane za domovinu nebesku, već neka ih primi u naručaj svojeg otčinskog pomilovanja. On neka blagoslovi sve one, koji će jednoč kući ovoj rěčju ili činom, ili takodjer istinskom željom u pomoć biti. Najposlě neka blagoslovi on čitavi pobožni zavod, neka ga čuva i brani, neka mu dade, da se sve više i više utvàrdi i procvěta na prosvěćenje věrozakona, na duhovnu i tělesnu korist stanovnikah grada ovoga, na proslavljenje imena svojega, na povekšavanje slave svoje, slave otca, sina i duha svetoga. Amen.

